

Οι ανισότητες και η πραγματικότητα

Σε μια χρονιά εξαιρετικά βαθιάς ύφεσης, που συρρίκνωσε την οικονομία με πρωτοφανή τρόπο, η ανεργία δεν αυξήθηκε, ούτε οι πτωχεύσεις, ενώ το ισοζύγιο δημιουργίας επιχειρήσεων κινήθηκε θετικά. Η μαγική αυτή εικόνα προκύπτει, βέβαια, γιατί η οικονομική πολιτική στόχευσε στην απευθείας υποστήριξη επιχειρήσεων και εργαζομένων με όρο τη διατήρηση των προηγούμενων θέσεων εργασίας. Η οικονομία έχει μπει στο ψυγείο. Η εύλογη προστασία, όμως, έχει όρια και

εις βάρος του συνόλου. Οι ομάδες της δεύτερης κατηγορίας συχνά υποδαυλίζουν έντεχνα τους φόβους των πρώτων τμημάτων για να δυναμώσουν την αντίδραση στις αλλαγές. Για αυτόν τον λόγο, ο δομημένος και ειλικρινής λόγος για το πώς πράγματι μπορεί να επιτευχθεί οικονομική ευημερία στη χώρα είναι απαραίτητος.

Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για ζητήματα κομβικής σημασίας, όπως οι ανισότητες. Οι προτάσεις στην Εκθεση Πισσαρίδη είναι σχεδιασμένες με προσανατολισμό τη συστηματική μείωσή τους, μέσα από τη λογική της σύγκλισης της οικονομίας προς βέλτιστες πρακτικές στην Ευρώπη. Ο ευρωπαϊκός οικονομικός δρόμος είναι παραγωγή βασισμένη στην καινοτομία και στις ελεύθερες επιχειρηματικές αποφάσεις, αλλά και ένα ισχυρό κράτος που προσφέρει δίχτυ ασφαλείας και δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Σε περιβάλλον ανταγωνισμού με τέτοιες οικονομίες, μια οικονομία που έχει κλειστές αγορές και αναποτελεσματικό δημόσιο τομέα χάνει έδαφος. Αλλωστε, στην ελληνική οικονομία υπήρχε υψηλή ανεργία, ανισότητες και παγίδευση μέρους του πληθυσμού στη φτώχεια και πριν από τη δεκαετή κρίση.

ΓΝΩΜΗ
ΤΩΝ ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ,
ΔΗΜΗΤΡΗ ΒΑΓΙΑΝΟΥ

αναγκαστικά θα υποχωρήσει σύντομα. Όταν αρχίσει να γίνεται αυτό, θα φανούν οι μεγάλες διαστάσεις του προβλήματος και οι πραγματικές πιέσεις στα νοικοκυριά. Παράλληλα, οι έμμεσες μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις από την πανδημία, σε τομείς όπως ο τουρισμός και η διασκέδαση, μαζί με την επίδραση από τις επιταχυνόμενες τεχνολογικές εξελίξεις, σε τομείς όπως το λιανικό εμπόριο και οι μεταφορές, θα μειώνουν συστηματικά τις θέσεις απασχόλησης σε χώρους όπου εργάζονταν πολλοί νέοι, κυρίως χωρίς υψηλή εξειδίκευση. Αυτή η αρνητική τάση θα ενισχύσει, στο ορατό μέλλον, το άμεσο πρόβλημα από την κρίση που διανύουμε και θα εντείνει τις ανισότητες.

Η διπλή πρόκληση της άμβλυνσης των ανισοτήτων και της ενσωμάτωσης των νέων στην αγορά εργασίας είναι κεντρικό ζήτημα από την οικονομική πολιτική στα επόμενα χρόνια. Κάθε σοβαρή προσέγγιση έχει δείξει πως ο μοναδικός τρόπος να γίνει αυτό στην πραγματικότητα είναι να ενδυναμωθεί η οικονομία ώστε να δημιουργεί θέσεις καλών αμοιβών. Όμως, συχνά στον δημόσιο διάλογο, κάθε τέτοια συστηματική προσέγγιση γίνεται στόχος εύκολης κριτικής. Από αυτή δεν ξεφύγει το αναπτυξιακό σχέδιο της Επιτροπής Πισσαρίδη. Κατά κάποιους επικριτές του, η ενδυνάμωση της παραγωγής και των αγορών δεν συνάδει με τη μείωση των ανισοτήτων, και αυτή θα πρέπει να γίνεται κυρίως μέσω επιδομάτων και κρατικών μεταβιβάσεων.

Τα τελευταία χρόνια, η αντίδραση σε μια πραγματική θετική αλλαγή στην οικονομία έχει δύο διακριτές ρίζες. Από τη μια, τμήματα του πληθυσμού που ανησυχούν πως κάθε αλλαγή θα είναι προς το χειρότερο, οπότε παίρνουν μια αμυντική και συντηρητική στάση. Από την άλλη, όσοι μπορεί να χάσουν ειδικά προνόμια που προέρχονται από την κλειστή λειτουργία της οικονομίας και στην πραγματικότητα τα απολαμβάνουν

Μείωση των ανισοτήτων δεν σημαίνει ισοπέδωση προς τα κάτω. Η διεθνής εμπειρία δείχνει πως αυτή πρέπει να στηρίζεται κυρίως στο να διασφαλίζεται η πρόσβαση σε θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε ανταγωνιστικές αγορές. Για αυτό, κεντρικός άξονας προτάσεων στην Εκθεση είναι η μείωση του βάρους στη μισθοιατή εργασία, των στρεβλώσεων του ασφαλιστικού συστήματος και των εμποδίων εισόδου επιχειρήσεων στις αγορές. Μια δεύτερη προϋπόθεση για μείωση των ανισοτήτων είναι η γενική πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης, ακόμη και προσοχολικής αγωγής, όπως και κατάρτισης κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Οι συνδυασμένες προτάσεις για μεταρρύθμιση των αντίστοιχων συστημάτων έχουν αυτή ακριβώς τη στόχευση. Τέλος, προτείνονται δομικές παρεμβάσεις ώστε να μειωθούν τα εμπόδια που σήμερα δυσχεραίνουν την πρόσβαση των γυναικών και των νέων στην αγορά εργασίας και να προσφερθεί αποτελεσματικότερη στήριξη στα αδύναμα νοικοκυριά.

Πληγωμένη από τις διαδοχικές κρίσεις, η ελληνική οικονομία θα εισέλθει μετά την πανδημία σε μια πολύ κρίσιμη περίοδο, κατά την οποία θα πρέπει να ληφθούν σοβαρές αποφάσεις. Η ειλικρινής ανάγνωση και, κατά το δυνατό, κοινή συνείδηση των προβλημάτων και των ευκαιριών, καθώς και η σταθερή στόχευση στις επιλογές πολιτικής, μπορεί να είναι η βάση για συστηματική πρόσβαση των εργαζομένων σε υψηλότερη ευημερία.

Ο Δημήτρης Βαγιανός είναι καθηγητής στη London School of Economics
Ο Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών